

d. Als hier
word eischt,
gen, die Hij
doet deze
de stelling,
is, en dat
goeds doet.
juist ver-
Dat betee-
vertrouwen.
le wet for-
leken terug
vooraf een
lerziel mag
jullie niet
edaan".
bedoeling
En zij ont-
menleving,
rt met de
aan het
aan „de“
edure's ten
— de kin-
draak met
— houden
de Schrift
t in ons en
stmoed, die
men tegen-
r een sfeer
alleen de be-
de Heilige
zaam luis-
n wijsheid,
nardigheid,
de. Het is
zoo gewo-
boren is",
nderwijzer,
zoekt, weet
itdrukking
tie van ge-
gen, die wij
en die sa-
le opgedra-
ord te ver-
enen eigen
en van ge-
iet vleesch,
deloosheid,
e toch niet
de kringen
of ook de
looven, dan
rklaring in
zoekt in de
Het wordt
den oogst
ans zijn af-
geval nog
oeting van
lastiger bij
jaar, enz.,
e of woon-
eraarsambt
— najaagt?
— die komt
inwendige
e niet zon-

des levens ons in den doop aangeboden en door ons ontvangen worden".³⁾

Daarna komt deze vraag:

„Wordt deze genade in allen zonder onderscheid vervuld?"

Waarop dan geantwoord wordt:

„Nee, want velen versperren haar door hun verdorvenheid den weg en bewerken zoo dat hij voor hen ijdel is. Aldus ontvangen alleen de geloovigen de vrucht. Maar daarom gaat er niets van het wezen van het sacrament verloren".⁴⁾

Van groot belang voor de aanhangige kwestie is voorts ook de bekende „Consensus Tigurinus".

Calvin was er steeds op uit eenheid in de leer tot stand te brengen tusschen de verschillende groepen christenen, welke ten gevolge van de groote Reformatie uit de roomsche kerk waren geworpen. Tusschen de Lutherse en hem kwam het nooit tot eenheid van gevoel. Maar met de kerken, welke uit den reformatorischen arbeid van Zwingli waren ontstaan, kwam Calvin ten opzichte van het belangrijkste verschilpunt n.l. de sacramenten, tot algeheele overeenstemming. In 1549 konden Calvin en Farel met de hunnen eenzijdig en Bullinger met de Zurichers anderzijds een gemeenschappelijke belijdenis omtrent de sacramenten opstellen. Deze is de „overeenstemming van Zürich" de „Consensus Tigurinus".

In dezen Consensus, welke uit 26 artikelen bestaat, alle handelend over de sacramenten, vinden we als artikel XVIII het volgende:

„De gaven Gods worden aan allen aangeboden, maar alleen de geloovigen genieten ze.

Het is ongetwijfeld zeker, dat Christus met zijn gaven aan allen gemeenschappelijk wordt aangeboden en dat door het geloof der menschen de waarheid Gods niet aan het wankelen wordt gebracht, zoodat de sacramenten hun kracht niet altijd zouden behouden. Maar niet allen zijn ontvankelijk voor Christus en zijn gaven. Derhalve wordt er van Gods kant niets veranderd: maar wat de menschen betreft ontvangt een ieder overeenkomstig de maat van zijn geloof".

Bijzonder duidelijk op dit punt is ook de tweede Helvetische Confessie, het belangrijkste belijdenisschrift van Zwitsersche gereformeerde Kerken, dat ook in andere landen groot gezag verwierf.

In het negentiende artikel, handelend over de sacramenten van de kerk van Christus lezen we aan het slot het volgende:

„Intusschen gelijk wij de volkomenheid der sacramenten niet waardeeren naar de waardigheid of de onwaardigheid der dienaren, zoo doen wij dat evenmin naar de gesteldheid der gebruikers. Want wij erkennen, dat de volkomenheid der sacramenten van de trouw of de waarheid en van de zuivere goedheid van God afhangt. Want zoodat het woord Gods waar woord Gods blijft, ten gevolge waarvan niet slechts leere woorden worden gesproken, wanneer er gepredikt wordt, maar tegelijk de door de woorden aangeduide en verkondigde zaken door God worden aangeboden, of schoon de goddeloozen en ongeloovigen, al hooren en verstaan ze de woorden, toch de beteekende zaken niet genieten omdat zij ze niet met een waar geloof aannemen. — zoo blijven de sacramenten die uit woord, teekenen en beteekende zaken bestaan, ware en volkomen sacramenten, daar ze niet slechts de heilige zaken aanduiden, maar ook, omdat God ze aanbiedt, de beteekende zaken zelf zijn, ofschoon de ongeloovigen de aangeboden zaken niet genieten". Dit geschiedt

¹⁾ proinde et peccatorum ventum, et vitae novitatem offerri nobis in baptismo et recipi a nobis certum est.

²⁾ verum inde nihil sacramenti naturae deicit.

³⁾ ita sacramenta verbo signis, et rebus significatis, constantia, manent vera et integra sacramenta, non tan-

evenwel niet door de fout van God die geeft en aanbiedt, maar door de schuld van de menschen die ze zonder geloof en onwettig aannemen, wier ongeloof Gods trouw niet krachteloos maakt (Rom. 3:3)".

Deze uitspraak is wel zeer duidelijk en ondubbelzinnig: de sacramenten bestaan altijd uit woord, teekenen, beteekende zaken, ze zijn dus ook altijd krachtens Gods aanbieding daardoor en daarin, de beteekende zaken, het volle heil, zelf. En wanneer de ongeloovigen dit alles niet in zaligmakend bezit ontvangen is dat niet Gods misdrijf, maar geheel hun eigen schuld.

Ten slotte willen we nog onze eigen Nederlandsche Geloofsbelijdenis nagaan. Deze schrijft over de waarachtigheid, de altijd in stand blijvende volkomenheid der sacramenten in art. 35. En wel met deze woorden: „Voorts, hoewel de sacramenten met de beteekende zaken te samen gevoegd zijn, zoo worden ze nochtans met deze twee zaken niet door allen ontvangen".

Men merkt, het staat voor wie deze belijdenis als de vertolking van hun geloof-des-harten aanvaarden, vast, dat de sacramenten met de beteekende zaken zijn samengevoegd. De beteekende zaken zijn een wezensoelement van de sacramenten. Als de sacramenten bediend worden, in de bediening ervan, zijn de beteekende zaken daaraan altijd verbonden. En zoo worden ze dan ook aan allen, die aan de sacramentsbediening deelnemen, aangeboden en gegeven.

Maar nu is het zoo, dat de sacramenten, met de daardoor beteekende met de daaraan verbonden zaken, dus met hun waarheid, niet door allen worden ontvangen. Want dat kan alleen door het geloof geschieden! Hoewel dus het volle sacrament, het sacrament met zijn beteekende zaak, met zijn waarheid, naar allen toekomt, aan allen aangeboden wordt, ja, aan allen gegeven wordt, wordt het, zoo wil de belijdenis zeggen, toch niet door allen zoo aangenomen en ontvangen. „De goddelooze, zoo lezen we, ontvangt wel het sacrament tot zijn verdoemenis, maar hij ontvangt niet de waarheid van het sacrament; gelijk Judas en Simon de tovenaars beiden wel het sacrament ontvingen, maar niet Christus, die daardoor beteekend wordt". Het is a.h.w. zoo, dat de ongeloovigen door hun ongeloof de teekenen van de beteekende zaken afscheuren. De teekenen nemen zij wel aan, maar de beteekende zaken versperren zij, om met Calvin te spreken, den weg.

In den Franschen tekst van de belijdenis, die ook officieel is, wordt door een verschil in woordgebruik dezen stand van zaken nog iets fijner omschreven dan in de Nederlandsche. We lezen daar: De goddeloozen „prende" wel het sacrament, d.w.z.: hij „neemt", hij „grijpt" wel het sacrament, hij strekt naar het heilige, waarachtige, altijd volkomen sacrament wel de hand uit, hij legt er wel de hand op — maar hij „recoit" niet, hij krijgt niet in bezit, hij geniet niet de waarheid van het sacrament, n.l. den Christus.

Alles samengevat kunnen we zeggen, dat naar gereformeerd belijden, de sacramenten, wanneer ze naar Gods ordinantie worden bediend, altijd waarachtige, volkomen, krachtdadige sacramenten zijn. De beteekende zaak, de waarheid, dus het volle heil in Jezus Christus, is er altijd aan verbonden en wordt dan ook aan allen, aan wie het sacrament wordt bediend, aangeboden en gegeven.

Evenwel: alleen de geloovige krijgt het heil, Jezus Christus, in zaligmakend „bezit". Alleen de geloovige neemt het waarlijk aan. Alleen hij ontvangt de vrucht van het sacrament. De ongeloovigen grijpen het tot hun verdoemenis. De waarheid ervan, Jezus Christus, en al zijne weldaden ontgaan hun.

C. V.

tum significantia res sacras, sed Deo offerente, etiam res significantas, tametsi increduli res oblatas non percipient.

Het gevaar der samenwerking

Hebben wij allen er nog wel oog voor, dat het Gods genade was, waardoor Hij Zijn kerk in 1944 weer in de ruimte stelde? De afval, die zich steeds meer openbaarde, vond tenslotte haar exponent in de afsluitende daden van de synode en toen heeft de Heere reformatie gegeven in Zijn kerk.

Ds B. A. Bos schreef hierover in „De Wachter" van 21 November 1947: „De grote zonde, die tot de droeve scheiding in kerkelijk opzicht geleid heeft, is geweest de Woordverlating over heel de linie. Het Woord van God is ingeruild tegen eigen gedachtenconstructie en dat menselijk denkproduct, dat veel wijzer is dan het Woord van God, is ons bindend opgelegd en vergezeld van banvonnissen gehandhaafd".

Nu moet het wel opvallen, dat er veel broeders zijn, die voor samenwerking in allerlei organisaties het pleit voeren, doch die de kerk niet juist zien of niet juist meer zien. Verschillenden van hen zijn reeds meegegaan met de kerkontbindende actie van ds Bos c.s. Voor dengene, die de besluiten van de Haagse synode rustig leest zal het duidelijk zijn, dat hier geen sprake is van bekeering, doch dat men voortgaat op den ingeslagen weg. De situatie is dus wel duidelijker geworden, doch de tegenstellingen hebben zich hierdoor ook verscherpt en dit brengt ons t.a.v. de samenwerking opnieuw in de crisis. In mijn brochure van 1947: „De ernst der samenwerking" schreef ik: „Er rust op ons een grote verantwoordelijkheid, waar we klein onder moeten worden, maar die we moeten aan-

durven of anders moeten we weg. Daarom geloof ik ook niet, dat we zo zonder meer maar kunnen zeggen samenwerken of niet samenwerken, maar ben ik van mening, dat we in 't algemeen wel kunnen samenwerken, maar onszelf hierin moeten beproeven".

„We moeten niet de samenwerking verbreken, maar we moeten reformeren werken. We moeten eenvoudig bij de Schrift leven en naar de Schrift spreken en evenals dit in de kerk openbaar geworden is, zal het ook t.z.t. elders openbaar worden als men zich aan het Woord stoot".

Het is in de praktijk gebleken, dat velen de „weelde" van het samenwerken niet kunnen verdragen. De samenwerking is voor hen geworden of dreigt voor hen te worden: een struikelblok.

Op dit gevaar heb ik ook reeds gewezen toen ik schreef, dat hij, wiens kerkbesef, wiens verantwoordelijkheid door de samenwerking ondermijnd wordt, niet mag samenwerken, maar zich jlings moet bekeeren.

Verder heb ik tot voorzichtigheid gemaand indien wij met synodocraten spreken over de verschillende houding die er bij ons t.a.v. de samenwerking openbaar wordt. „Laten we dan niet zonder meer onze leidslieden afvallen, maar dit punt juist aangrijpen om de synodocraten op de ernst van hun z.g.n. kerkdaden te wijzen".

Wat is er in de praktijk hiervan bij velen terecht gekomen? Ik heb broeders smalend hooren spreken

over onze eigen predikanten en over het vrijgemaakte kerkje van ons. Als Gods Woord spreekt over de geïnstitueerde kerk als over den tempel van den levenden God en oproept om de dienaren des Woords dubbele eer waardig te achten, dan heeft men het aangedurfd om die gemeente en die dienaren belachelijk te maken. Men sprak over een binding bij ons, doch in feite wilde men broeders binden aan eigen opvatting over de samenwerking.

Persoonlijk heb ik nooit ondervonden dat men mij boos aanzag vanwege mijn wel-samenwerken. Dit wil niet zeggen dat er nooit eens verkeerde woorden gebruikt zijn, doch laten we daarover eerst onszelf onderzoeken.

Door den omgang met synodocraten kunnen we weten hoe hun houding is t.o.v. ons en onze kerken. Men wil ons wel accepteren in de organisaties, doch over de kerkvercheurende daden van de synodes spreekt men niet. Van bekeering is geen sprake. Velen willen wel kerkelijke hereeniging, maar niet met de z.g.n. extremistische elementen in onze kerken. „Men haalt dan de ruzie naar binnen".

Tegen deze verleiding blijken velen niet bestand te zijn en zij stellen de organisatie boven de kerk des Heeren en de gemeenschap der heiligen.

Ds B. A. Bos schreef eveneens in „De Wachter" van 21 November 1947: „De pluriformiteitsgedachte is dan ook vals en komt tenslotte hierop neer: wat de kerk is, is niet van zoveel betekenis. We moeten de moed hebben, om zeer concreet terug te roepen tot het Woord. Maar dit sluit dan ook in, dat we zeer concreet de Woordverlating hebben aan te tonen. Die Woordverlating is maar niet een kerkincident, maar een levenssymptoom. Terug naar het Woord, betekent ook in het politieke en sociale leven: herstel de kerk. En het is omdat velen dit niet zien of niet zien willen, dat we haast niet meer met elkaar praten kunnen. Nee, dat is nog niet allereerst een kwestie van tegenstand. Die kan er ook wel bij zijn en is er zelfs vaak bij. Zelfs de rivaliteit wordt niet steeds gemist. Maar het is bovenal een kwestie van een gans andere levensbeschouwing. Wie de kerk ziet als de krachtcentrale van het leven, moet tegelijk de kerk zien in alle levensopenbaring en mag dus ook wat in de kerk gebeurde, nooit isoleren van wat er b.v. op politiek of op sociaal gebied gebeurt. Dat is maar geen hobby, maar dat is levensdrang". „Als wij binnen de verbanden spreken naar het Woord, zal het Woord daar de crisis naar voren roepen. En crisis is scheiding. Die kan niet uitblijven, want het Woord vermurwt of verhardt, maar het „laat nooit koud". Maar de crisis moet ook komen. Het is weer naar het Woord! En dwars door die crisis heen bereidt de Heere Zijn wederkomst".

Met schaamte moeten we belijden, dat we zoo weinig profetisch het Woord hebben laten spreken in de samenlevingsverbanden en daarom geloof ik, dat door de actie van ds Bos c.s. de ernst der samenwerking opnieuw voor onze aandacht is geplaatst.

Het is opvallend, dat de meesten die voor samenwerking zijn, ook voor samenspreking voelen. Van het al of niet samenspreken laat men soms zijn kerkelijke trouw afhangen. Ik begrijp dit niet. Men verlaat den kerkelijken weg en gaat zelf samenspreken, terwijl de synode van de gebonden kerken weigert op concreet door ons te stellen vragen te antwoorden. Durft men er dan niet voor uit te komen, dat er in feite niets veranderd is en wil men door samenspreken de zaak in den mist zetten? Zijn onze menschen zoo slecht op de hoogte, dat men nog niet ziet (en men had dit vanwege het samenwerken toch wel kunnen bemerken) dat de geest in de gebonden kerken ongewijzigd is. De feiten liggen er nog. Men wil de scherpe kanten camoufleren, doch van bekeering is geen sprake. Hereeniging als doel op zichzelf is een idool. Bekeering, het leven naar Gods geboden is doel en dan zal hereeniging als vrucht komen.

Door de gevolgen van de samenspreking van ds Bos c.s., die niet een hereeniging, doch een teruggaan te zien gaf, zijn we, schreef ik, opnieuw t.a.v. de samenwerking in de crisis gekomen.

Een ieder, die nog voor samenwerking pleit vraagt zich af of hij zichzelf hierdoor niet in verzoeking brengt. Zijn we bestand om niet besmet te worden door den geest van afval? Zijn we zoo vervuld met ijver voor Gods huis en voor Zijn Woord, dat wij het Woord ook naspreken in de samenlevingsverbanden?

Wordt onze trouw aan de kerk van Christus door het samenwerken niet ondermijnd?

Wie hierop vandaag geen duidelijk antwoord geeft, die is veroordeeld in zijn samenwerken en zal de consequentie van het meegezogen worden moeten aanvaarden. Wie echter in de kracht des Heeren den strijd wil aanbinden, die vertrouwde dus niet op zichzelf, maar zij zeer getrouw en die zal het ervaren, dat het Woord de crisis naar voren roept.

Wie echter meent te staan, zie toe dat hij niet valle. 's-Gravenhage-Loosduinen.

A. A. BASOSKI

PERSSCHOUW

ROME EN DE HEREENIGING;
EEN WAARSCHUWING.

Ds C. v. d. Waal schrijft in Kb. Leerdam:

Het tegenwoordig in verband met de actie ds B. A. Bos veel gebruikte woord „hereeniging" wordt ook door